

Norsk Jernbaneforbunds landsmøte 23.–26. oktober 2016
Sak 10

Prinsippprogram

NORSK JERNBANEFORBUND 2016–2020

FORSLAGET ER UTARBEIDET AV:

Jane Brekklus Sæthre

Vidar Flåm

Kåre Wikdahl

Per-Arild Lyng

Lars Petter Holm

Morten Olsen

Terje Wold

Per Åge Noet

Ove Sindre Lund

Innhold

Forord	3
Forbundets kjernevirksomhet	4
Arbeidsplassen og medlemmene	4
Faglig skolering	5
Allianser	5
Politisk arbeid	5
Medbestemmelse, bedriftsdemokrati og samarbeid	6
Arbeidsmiljø	6
Fagopplæring	7
Migrasjon og arbeidsinnvandring	7
Mangfold og likestilling på arbeidsplassen	7
Lønnspolitikk	7
Permisjonsrettigheter for tillitsvalgte	8
Fribilletter	8
Tjenestepensjon	8
Krav til forsikring	8
Omstillingsavtaler	9
Konkurransesetting og privatisering	9
Internasjonalt arbeid	10

Forord

Norsk Jernbaneforbunds strategidokument skal legge føringer for hvilke arbeidsoppgaver og politiske valg som skal ligge til grunn for forbundets arbeid i den kommende fireårs-perioden.

Den nordiske arbeidslivsmodellen har lagt grunnlag for et robust og likestilt arbeidsliv. Omfattende endringer som følge av internasjonalisering og arbeidsinnvandring kan være i ferd med å slå beina unna forutsetningen for modellen. Et samfunn med relativt små lønnsforskjeller bidrar til like muligheter for utdanning og fritidstilbud; i tillegg er systemet garantist for stor grad av tillit og samhørighet. Den ekstraordinære situasjonen med flyktingestrømmen til landet vårt stiller helt andre krav til fagbevegelsen. Det må stilles krav til utdanning av de nyankomne, men også tydelige krav til arbeidsformidling, og ikke minst til lønns- og arbeidsbetingelser.

Oljeindustrien har for alvor merket nedgangstider, noe som har ført til en raskt voksende arbeidsledighet i bransjen, inklusive leverandørmarkedet og tilstøtende industri.

Nye arbeidsplasser kan etableres ved bruk av ny teknologi og miljøvennlig produksjon. En slik politikk alene kan trolig ikke skaffe nok arbeidsplasser. Et annet svar er derfor å bruke mer av statens store inntekter til å sette i gang arbeid med offentlige oppgaver som burde ha vært løst, og som kan gi økt sysselsetting over tid.

Jernbanerelatert virksomhet er i vekst. Det er bred politisk enighet om å satse på utbygging av jernbanen. Kollektive løsninger er nødvendige, både for å sikre framkommelighet og for å spare miljøet. Utviklingen er ikke bare positiv, sett fra de ansattes ståsted.

Rammebetingelser i den offentlige jernbanestrukturen endres. Store statlige etater og selskaper med totalansvar for leveranser og personale splittes opp i mindre selskaper. Anbudsregimet og konkurranseutsettingen fører til at private aktører får innpass i større og mindre prosjekter. Tidsaksen for hvor lenge du har arbeid, selv i en voksende bransje, blir mer uforutsigbar.

De kollektive ordningene knyttet til tariffavtaler, arbeidsmiljø og pensjonsavtaler er under press. Fagorganiserte opplever at tidligere opparbeidede rettigheter ikke er evigvarende. Kampen handler nå også om å slå ring om det bestående.

Forbundets kjernevirksomhet

Et fagforbunds kjernevirksomhet vil alltid være å:

- sikre medlemmenes rettigheter, lønns- og arbeidsvilkår
- sikre arbeidsplassene gjennom medbestemmelse og bedriftsdemokrati
- sikre og forbedre avtaleverket mellom partene
- tariffeste rettigheter
- utvide forhandlingsretten

I informasjonssamfunnet hvor tollmurer faller, nye markeder åpner seg, endringer skjer raskere enn før og mer avansert teknologi blir tatt i bruk, er det viktig at fagorganisasjonene til enhver tid sørger for å holde seg à jour med utviklingen, både i samfunnet generelt og i arbeidslivet spesielt. Vi vet at fagbevegelsen i Norge har større innflytelse på samfunnsutviklingen enn i de fleste EU-land. Det er basert på et solid trepartssamarbeid, likeverdige parter og høy organisasjonsgrad.

Det vil være nødvendig å være åpne for nye allianser for å øke styrken og slagkraften, og for å utnytte både menneskelige og økonomiske ressurser på en bedre måte.

Det er også viktig å skape en faglig bevissthet i hele organisasjonen. En må derfor sørge for at avstanden mellom tillitsvalgte og medlem er så liten som overhodet mulig.

Arbeidsplassen og medlemmene

Aktive foreninger og kompetente tillitsvalgte på arbeidsplassen er selve ryggraden i fagbevegelsen. Men fagforeningsarbeid konkurrerer med jobb, familie og fritidsinteresser, og flertallet av de tillitsvalgte har en hverdag svært fjern fra det profesjonelle apparatet i forbundet. En av de mest sentrale oppgavene for forbundet er derfor å støtte opp om lokale tillitsvalgte, slik at de kan utøve sine verv på best mulig måte.

Tillitsvalgte opplever det som viktig og inspirerende å få besøk fra nivået over. Dette kan være med på å engasjere medlemmene, det er en støtte i vervearbeidet og et tegn på at man blir sett. Besøk fra forbundsnivået fører til at foreningsleddet blir inspirert til å legge mer arbeid i å få medlemmene til å delta på møter, der medlemmene får en følelse av å bli sett og kan få diskutert saker som dreier seg om mer enn det som skjer på lokalt plan.

Jernbaneforbundets medlemmer har tradisjonelt vært tilknyttet arbeidsplasser hvor arbeidstakerne jobber i samme bedrift i hele sin yrkesaktive karriere. Det er i dag høy gjennomsnittsalder blant både medlemmer og tillitsvalgte. Derfor er det ekstra viktig at det satses på de unge. Norsk Jernbaneforbund har vedtatt sin ungdomssatsing i lys av dette. Det er viktig å engasjere ungdommen på deres egen arena, og de har da også sitt eget utvalg

med eget styre og egen kontakt inn i forbundet. Ungdomssatsing er viktig for å engasjere de yngre til å stå på for egen arbeidsplass. Egne ungdomsutvalg har større innsikt i hva som skal til for å engasjere de unge. Ungdommen sjøl øker på denne måten engasjementet for å ta tak i og komme med forslag og innspill som har påvirkning på egen arbeidsplass. Organisasjonsleddene må sørge for at yngre medlemmer får oppgaver og verv.

Det kan være en utfordring å få engasjert medlemmer som er godt etablerte på arbeidsplassen sin, og som ofte har mange andre aktiviteter i fritiden. Dette kan være medlemmer som tenker at engasjement i tillitsvalgarbeid eller som vanlig medlem ikke er noe for dem. Det er et stort antall som jobber skift og turnus, og det kan være en utfordring at møter og samlinger ofte avholdes på tidspunkter man er på arbeid. Her kan lokale foreninger/klubber gjøre grep for å nå ut til flere. Tillitsvalgte kan være mer tilgjengelige på selve arbeidsplassen, være oppsøkende og snakke med folk.

Mange fagforeninger og klubber har få deltakere på medlemsmøter. Dette kan være fordi sakene i rolige tider ikke engasjerer. Da kan det være en idé å arrangere sosialt samvær i kombinasjon med faglig påfyll for å nå ut med informasjon. Dette kan virke samlende for medlemmene.

I tider hvor den politiske ledelsen både lokalt og nasjonalt jobber for å bygge ned arbeidstakernes rettigheter, er det viktig med bevisstgjøring og engasjement. Gode diskusjoner er lettere å få i gang dersom man inviterer en innleder med et politisk budskap. Det er viktig å ha et godt samarbeid med LO / LO Stat lokalt. På denne måten får vi til et engasjement for egne saker utenfor eget forbund.

Faglig skolering

Bevisst skolering og vedlikehold av kunnskap er det viktigste virkemiddel et fagforbund har i arbeidet for å tjene medlemmenes rettigheter i videste forstand. Dette gjelder alle ledd i organisasjonen. Norsk Jernbaneforbund vil derfor aktivt gå ut og tilby sine medlemmer grunnleggende skolering i gjeldende regelverk og avtaler. Forbundet vil, i samarbeid med alle sine organisasjonsledd, være en pådriver for at tillitsvalgte til enhver tid skal ha den nødvendige kompetanse for å møte de utfordringer forbundet står overfor. Et medlem som har skaffet seg gode kunnskaper gjennom skolering kan være en god kunnskapsformidler blant sine kolleger, og være et godt supplement til tillitsvalgtapparatet.

Allianser

For å kunne oppfylle ovenstående strekpunkter, vil Norsk Jernbaneforbund aktivt søke allianser med andre forbund og organisasjoner, først og fremst i viktige prinsipielle spørsmål. Et mål for forbundet vil være å samarbeide med ulike forbund i samferdselssektoren på en slik måte at «vår stemme blir hørt».

Politisk arbeid

Det fagligpolitiske samarbeidet basert på arbeiderbevegelsens prinsipper intensiveres.

Det er et mål for Norsk Jernbaneforbund at dagens høyredominerte politikk slås tilbake, og at vi gjennom det fagligpolitiske arbeidet både sentralt og lokalt støtter opp om de politiske partier som jobber for å bevare velferdssamfunnet vårt, tuftet på likeverd. Vi nevner ny arbeidslivslov med forslag til en mer liberal holdning til den generelle beskyttelse av arbeidstakeren, angrep på sykelønnsordningen, pensjonsrettigheter og den kollektive lønnsdannelsen.

Jernbanen i Norge står overfor store utfordringer, og det er viktig at det nå tas et grunnleggende valg om hvilken rolle jernbanen skal ha i et framtidig transportsystem.

Erfaringer fra andre land viser at det er de som bruker mest penger på jernbanens som lykkes. Norges bruk av offentlige midler på jernbanen er under halvparten av det europeiske gjennomsnittet, og ligger 35 prosent under det europeiske snittet for investeringer i jernbane. NJF mener derfor at det må satses betydelige ressurser på jernbanen for sikre en fortsatt vekst i person- og godsmarkedet, samt gjøre jernbanen til et attraktivt og godt alternativ til privatbil i og rundt byene.

Vi ønsker å samle NSB-konsernet og Infrastrukturforetaket under en felles enhet, Jernbanedirektoratet. Det vil gi en bedre samordning mellom de som bevilger penger, bygger jernbane, kjører togene og publikums behov. Erfaringer fra Europa og flere land i verden viser at en samlet styring av jernbanen gir mest effektiv drift og mest fornøyde kunder.

Medbestemmelse, bedriftsdemokrati og samarbeid

Skolering og kunnskap er nøkkelford for å kunne øve innflytelse i bedriften. I bedriftenes styre og gjennom forhandlinger og drøftinger, vil det være avgjørende at våre tillitsvalgte innehar de nødvendige kunnskaper. Dette vil bidra til gjensidig respekt og forståelse mellom partene, som igjen vil gi våre medlemmer en bedre arbeidsplass.

Fagorganisasjonen har gjennom drøfte- og forhandlingsrett med arbeidsgiver oppnådd rettigheter og arbeidsforhold som det er meget viktig å ta vare på. Vi ser stadig framstøt for å forringe rettigheter, og også innskrenke området med medbestemmelsesrett. Dette er det viktig å være på vakt overfor. Gjennom kunnskap og vedlikehold av kunnskap vil en stå bedre rustet til å motstå angrep på faglige rettigheter. Her er innvirkning på forholdene på egen arbeidsplass et viktig område.

Arbeidsmiljø

Norsk Jernbaneforbund vil arbeide for at medlemmene har et trygt og godt arbeidsmiljø, og at de har et arbeidsmiljø som oppfyller de til enhver tid gjeldende krav, både lovmessig og i forhold til utviklingen i samfunnet ellers.

Forbundet skal videre være en aktiv pådrivende part for å få bedriftene, hvor medlemmene er ansatt, til å innfri målene i avtalen om et inkluderende arbeidsliv.

Fagopplæring

Flere unge må ta yrkesfaglig utdanning og oppnå fagbrev for å dekke framtidens kompetansebehov. Til dette trengs flere lærlingplasser. Staten, fylkene og kommunene må stille krav om flest mulig lærlingplasser, i vilkårene for offentlige anbud.

Statusen på yrkesfagene må økes. Buss- og jernbanesektoren må synliggjøres som en framtidsrettet sektor å ta arbeid i.

Norsk Jernbaneforbund skal bidra i alle medlemsvirksomhetene for å øke antall lærlinger.

Norsk Jernbaneforbund skal bidra til at virksomhetene legger til rette og tar kostnadene slik at ansatte som ikke har fagbrev og ønsker videreutdanning, kan ta relevant fagbrev.

Norsk jernbaneskole må ha ansvaret for all jernbanefaglig sikkerhetsopplæring.

Migrasjon og arbeidsinnvandring

Norsk arbeidsliv er i endring.

Arbeidsinnvandrere tilfører det norske samfunnet viktig kompetanse og bidrar til å dekke mangel på kvalifisert arbeidskraft i flere sektorer.

Arbeidsløsheten i Norge var pr. 2015 rundt 4 prosent, mens den i enkelte EU-land er på rundt 25 prosent. Gjennomsnittet for hele EU er på 10,2 prosent, altså nesten tre ganger ledigheten i Norge. Arbeidstakere flytter fra områder med lav lønn og høy arbeidsløshet til områder med høyere lønn og lavere ledighet. Dette gir arbeidsgiverne i høykostland som Norge mulighet til å utnytte de regionale forskjellene mellom landene. Lønnskostnader presses ned gjennom import av arbeidskraft, innleie eller trusler om utflugging.

Det må legges vekt på spørsmål om arbeid og økonomi. Arbeid til alle er avgjørende for fordeling av velferd og for å unngå fattigdom. Arbeid er en forutsetning for harmoni og balanse i maktforholdene mellom samfunnsklassene. Dette må forsvares, spesielt i vanskelige tider. Høy sysselsetting og høy organisasjonsgrad er den beste veien til inkludering av flyktninger og migranter.

Mangfold og likestilling på arbeidsplassen

Norsk Jernbaneforbund vil arbeide for å bekjempe rasisme, fremmedhat og diskriminering på grunnlag av kjønn, opphav, livssyn, seksuell orientering, nedsatt funksjonsevne og alder.

Forbundet skal arbeide for økt forståelse for et flerkulturelt fellesskap, samt å bedre situasjonen for minoriteter på arbeidsplassen og i fagbevegelsen.

Lønnspolitikk

Den kollektive lønnsdannelsen er en bærebjelke når fagbevegelsen er under press.

Norsk Jernbaneforbund vil arbeide for å få eierskap til de tariffavtaler som skal inngås med de nye aktørene som vinner anbud i våre virksomheter. Forbundet må gjennom sin

Lønnspolitikk bidra til at det etableres bransjeavtaler. Forbundet må søke å påvirke forhandlingsordningen i Spekter, slik at systemet også kan ivareta bransjeoverbyggende avtaler.

Norsk Jernbaneforbunds lønnspolitikk skal sikre alle medlemmer en anstendig lønn, uansett yrke, fag eller stilling.

Det skal arbeides kontinuerlig for å øke medlemmenes lønn ved at større deler av verdiskapningen i bedriftene tilfaller de tilsatte.

Lønnsfastsettelsen i bedriftene skal baseres på kollektive avtaler. Alle lønnsendringer skal avtales mellom partene.

Norsk Jernbaneforbund vil ha som mål å kunne tilby tariffavtaler og overenskomster innenfor alle områder der vi har medlemmer. Det medfører at vi må inngå avtaler både innenfor statlig og privat virksomhet.

Norsk Jernbaneforbund ønsker å arbeide for en omforent lønnspolitikk i bedriftene, slik at flest mulig av våre lønnspolitiske standpunkter også blir bedriftenes. I dette ligger en erkjennelse av at en slik omforent lønnspolitikk vil inneholde kompromisser.

Det grunnleggende i forbundets lønnspolitikk skal være rettferdig fordeling, det skal også styrke medlemmenes økonomi og verdsette kompetanse.

Permisjonsrettigheter for tillitsvalgte

Norsk Jernbaneforbund vil arbeide for at de tillitsvalgtes rettigheter ikke forringes, og vil kreve tariffesting av ordninger. Forbundet skal bidra med faglig støtte og opplæring for å bedre arbeidsvilkårene for medlemmer som påtar seg tillitsverv.

Fribilletter

Norsk Jernbaneforbund vil arbeide for å beholde og etablere bestemmelser om fribillettordninger/personalbilletter på tog og buss i Norge. Ordningene skal primært tariffestes eller nedfelles i særavtaler. Forbundet vil kreve at nye persontogselskaper inngår en utvekslingsavtale om personalbilletter for de ansatte i selskapene.

Tjenestepensjon

Norsk Jernbaneforbund har som målsetning at tjenestepensjon, folketrygd og AFP-ordninger skal utgjøre 2/3 av lønn. AFP-ordningene i statlig og privat sektor må samordnes.

Særaldersgrenser må opprettholdes. Norsk Jernbaneforbund vil arbeide for at arbeidsgiver skal betale premien for tjenestepensjonsordningene, og at ordningene skal tariffestes.

Krav til forsikring

Norsk Jernbaneforbund vil arbeide for å inngå avtaler om lisensforsikring (loss of license) for tilsatte i yrker med sikkerhetstjeneste. Det er ikke lenger noen selvfølge at bedriftene kan tilby annet arbeid eller retrettstillinger til de som av helse-/sykdomsårsak mister sikkerhetstjeneste eller sertifikat som forhindrer dem fra å utøve sitt arbeid.

Omstillingsavtaler

Norsk Jernbaneforbund vil kreve at det inngås omstillingsavtaler i virksomheter som gjennomfører omstillinger og nedbemanninger. Forbundet skal bidra til trygghet for de som rammes, gjennom gode avtaler, juridisk bistand og personlig oppfølging.

Konkurransetsetting og privatisering

Norge har en økonomisk handlefrihet som er enestående i verden. Denne handlefriheten kunne ha vært benyttet til å legge grunnlag for en fortsatt høy verdiskaping. I dag skjer dette i liten grad. Mens privat rikdom øker sterkt, tillates offentlig infrastruktur å forfalle og bli gammeldags på grunn av for få økonomiske midler. Det politiske svaret på dette har vært å konkurransetsette stadig flere offentlige oppgaver i en blind tro på at mekanismene i et «fritt» marked skal løse de økonomiske problemene. Denne troen er først og fremst tuftet på en ideologi som handler om å legge mest mulig av ressursene i samfunnet under privat eie og kontroll.

De største entusiastene for «det frie markedet» framstiller det som om aktørene konkurrerer for kundenes skyld. Konkurransen handler om å tjene penger. Det er heller ikke slik at det beste tilbudet automatisk er det som vinner. Markedsføring, reklame og motesvingninger er blant de faktorene som virker inn på de valgene vi gjør som kunder. Når offentlig tjenesteyting konkurransetsettes, finnes heller ikke den valgmuligheten vi ellers har som individuelle kunder. Tjenesten settes ut på anbud, og vinneren av konkurransen får et avgrenset monopol. Ethvert privat foretak må beregne seg dekning for egne kostnader og en viss fortjeneste for sine eiere. Det organet som lyser ut anbud, må skaffe seg kompetanse, administrasjon og kontrollapparat til å håndtere dette. Fortjenesten for private eiere og økte administrasjonskostnader for oppdragsgiverne er med på å redusere en eventuell økonomisk innsparing av konkurransetsettingen.

Når jernbanestrekninger nå skal settes ut på anbud, oppstår ikke en reell konkurranse om å trekke til seg kunder. Det blir en konkurranse om offentlig støtte. Systemet stimulerer til kortsiktige kostnadsutt. Det vil si et konstant press mot lønns- og arbeidsforhold, kvalitet, vedlikehold og avsetninger til investeringer i nytt materiell. Etter hvert fører dette til nedsatt regularitet, og på lang sikt – nedsatt sikkerhet. Dessuten vil det kunne oppstå konflikter om tilgang til infrastrukturen der kapasiteten er begrenset. Dette samsvarer med erfaringer fra Sverige og Storbritannia, og begrenset kapasitet vil gjøre seg sterkere gjeldende i Norge.

Oppsplitting og privatisering av jernbanen er oppskriften på dårligere og dyrere jernbane. De landene som har den beste jernbanen har valgt å gå motsatt vei, å samle framfor å splitte opp.

Norsk Jernbaneforbund tar avstand fra bruk av anbud ved offentlige anskaffelser og i kollektivtrafikken.

Vi krever:

- At anbudsutlysninger skal stille krav til sikkerhet, kvalitet, kompetanse, arbeidsmiljø og planmessig HMS-arbeid.

- Bransjeavtaler som ivaretar arbeidstakerne og hindrer at lønns-, arbeidsforhold og pensjonsordninger blir faktorer i konkurransen.
- At alle sider ved anbudsutsetting blir dokumentert.

Internasjonalt arbeid

Internasjonal solidaritet har alltid vært en av bærebjelkene i arbeiderbevegelsens arbeid. Uten samarbeid over landegrensene hadde ikke arbeiderbevegelsen nådd den styrke den har i dag.

Norsk Jernbaneforbund har gjennom historien hatt et internasjonalt engasjement, som først og fremst har kommet til uttrykk gjennom økonomiske bidrag til ulike hjelpeorganisasjoner, som Norsk Folkehjelp og Redd Barna.

Norsk Jernbaneforbund skal også i framtida engasjere seg i internasjonalt solidaritetsarbeid, enten det dreier seg om støtte til demokratiseringsprosjekter, humanitære prosjekter eller faglig kamp.

Norsk Jernbaneforbund vil delta aktivt innen jernbane- og veitransportseksjonen i Nordisk transportføderasjon (NTF), Europeisk transportføderasjon (ETF) og Internasjonal transportføderasjon (ITF) for å styrke ansattes arbeidsvilkår og rettigheter i et internasjonalt jernbanepolitisk og transportpolitisk perspektiv.

Internasjonaliseringen av kapitalen og utviklingen av informasjonssamfunnet er trekk ved samfunnsutviklingen som stiller fagbevegelsen overfor store utfordringer. For å møte disse utfordringene er det nødvendig å styrke det internasjonale samarbeidet, blant annet gjennom inngåelse av internasjonale avtaler for å hindre lønnsdumping. Stadig flere avtaler og lover som angår norsk arbeidsliv utformes og vedtas av EU. Norsk fagbevegelse må søke innflytelse og påvirkning gjennom samarbeid med faglige organisasjoner i EU-land.